

Orman Yangınlarının Nedenlerine Dair Kamuoyu Algısı

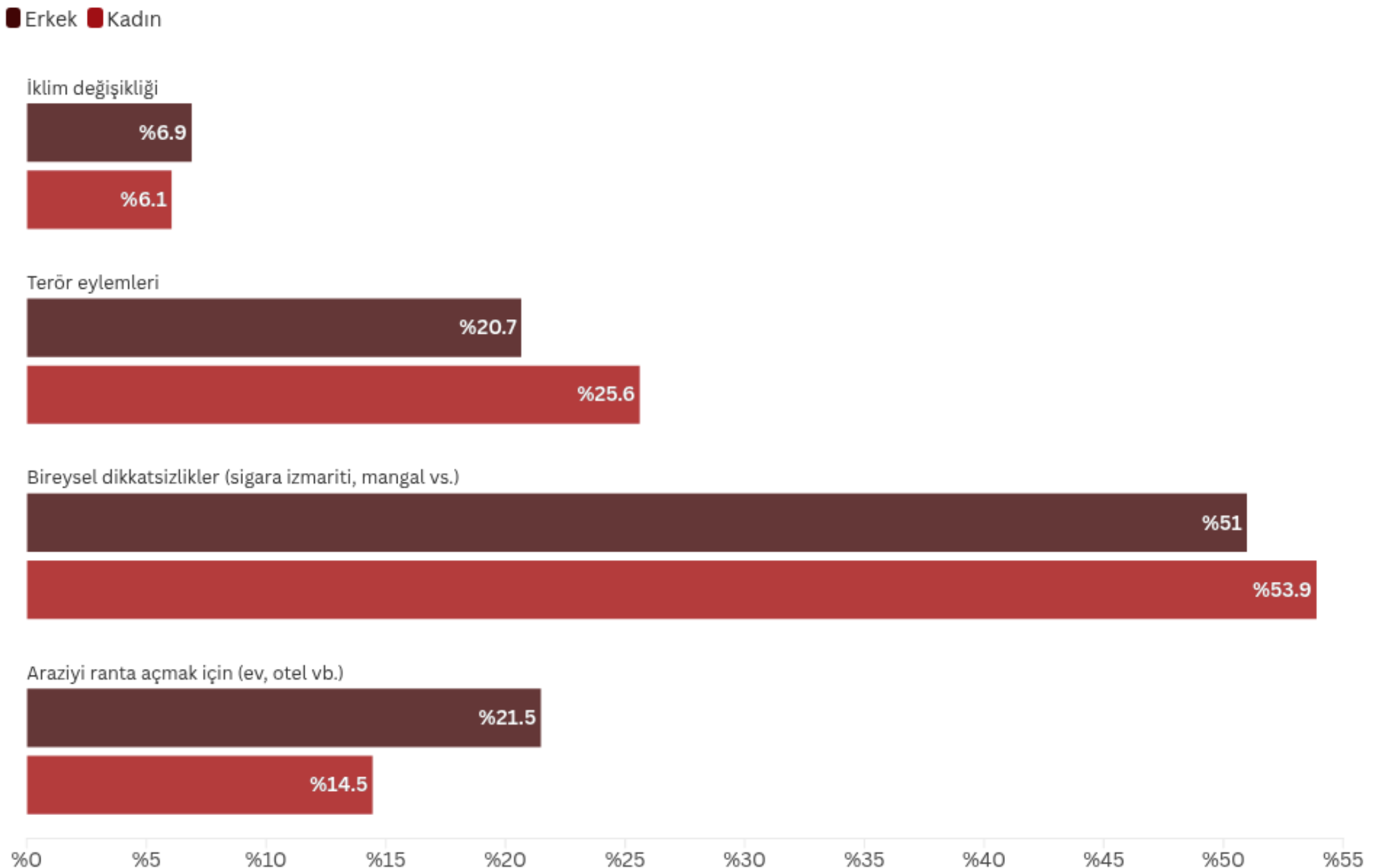
Yazarlar: Daniela Kızıldağ, Cansu Mine Yıldırım, Sinan Erensü & Ceylan Engin

Fon kaynağı: 223K652 numaralı projemiz TÜBİTAK 1001 tarafından desteklenmektedir.

2021 yılında, Manavgat'ta 27.000 hektarlık alanın yanmasıyla birlikte Türkiye tarihinin en büyük orman yangınıyla karşı karşıya kaldı (Türkiye Ormancılar Derneği 2024). 2025 yazında da, daha küçük ölçekte olsa da, benzer bir orman yangını dalgası Türkiye'yi kasıp kavurdu. İklim değişikliği ve buna bağlı kuraklık ve yüksek sıcaklıklar gibi aşırı hava olaylarının yangın sıklığını artırdığı raporlanmıştır (Jones ve ark. 2022). Son yıllarda, özellikle yaz aylarında, Akdeniz Havzasında sıcak dalgalarının ve aşırı sıcaklıkların görülme oranı, yoğunluğu ve süresi artmıştır ve bu eğilimin devam etmesi beklenmektedir (Ali ve ark. 2022).

Bu rapor, Türk Sosyal Değerler Anketi (TSVS) kullanılarak, Türkiye'de meydana gelen orman yangınlarının en yaygın nedenlerine ilişkin insanların algılarını ve bu en yaygın nedenlerin cinsiyet, siyasi parti tercihi ve kişilerarası güvene göre nasıl farklılık gösterdiğini incelemektedir. TSVS, 2024 yılında 1587 katılımcıyla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Anket kapsamında, katılımcılara orman yangınlarının en yaygın olası nedenleri olarak iklim değişikliği, terör eylemleri, bireysel dikkatsizlik ve rant arayışı olmak üzere dört seçenek sunulmuştur.

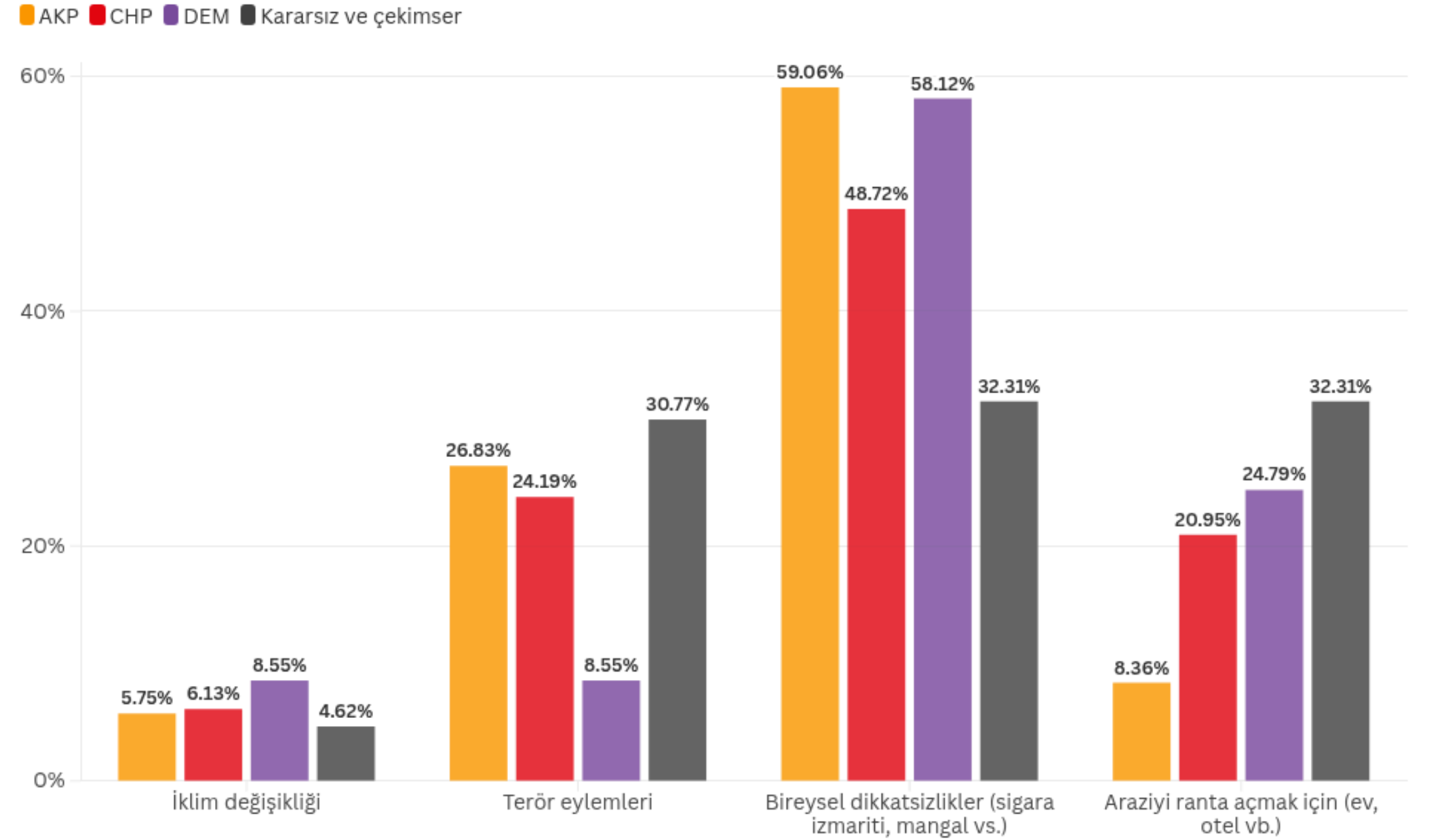
Şekil 1. Cinsiyete göre orman yangınlarının en yaygın nedenine ilişkin algıların dağılımı



Şekil 1, kişilerin cinsiyetine göre orman yangınlarının en yaygın olarak algılanan nedenlerin dağılımını göstermektedir. Orman yangınlarının çıkmasında en yaygın nedene dair algılar için erkekler ve kadınlar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ancak bu ilişki çok güçlü olmayıp, erkeklerin ve kadınların çoğunluğu en yaygın neden olarak "bireysel dikkatsizlik" seçeneğini belirtmiştir. Bununla birlikte, kadınlar (%25,61), erkeklere (%20,66) kıyasla orman yangınlarını terör eylemlerine bağlama eğilimindedir. En yaygın neden olarak rant arayışı ise erkekler (%21,48) arasında kadınlara (%14,45) kıyasla daha fazla seçilmiştir.

Terör eylemleri veya rant arayışıyla ilgili iddialar, genellikle orman yangınlarının ardından komplo teorileri şeklinde hızla yayılır (Türkmen 2021) ve bu iddialar nadiren doğrulanır. Önceki araştırmalar, komplo teorilerine olan inançta cinsiyet farklılıklarına ilişkin karışık bulgular bildirmiştir (Galliford ve Furnham 2017; Tam ve Lee 2023). Araştırmamızın bulguları, bu durumun komplo teorilerinin içeriğindeki veya ifade biçimindeki farklılıklardan kaynaklanabileceğini ve komploların konusuna göre cinsiyete bağlı yatkınlık farklılıkları olabileceğini göstermektedir.

Şekil 2. Siyasi parti tercihlerine göre orman yangınlarının en yaygın nedenine ilişkin algıların dağılımı



Kaynak: TSVS 2024

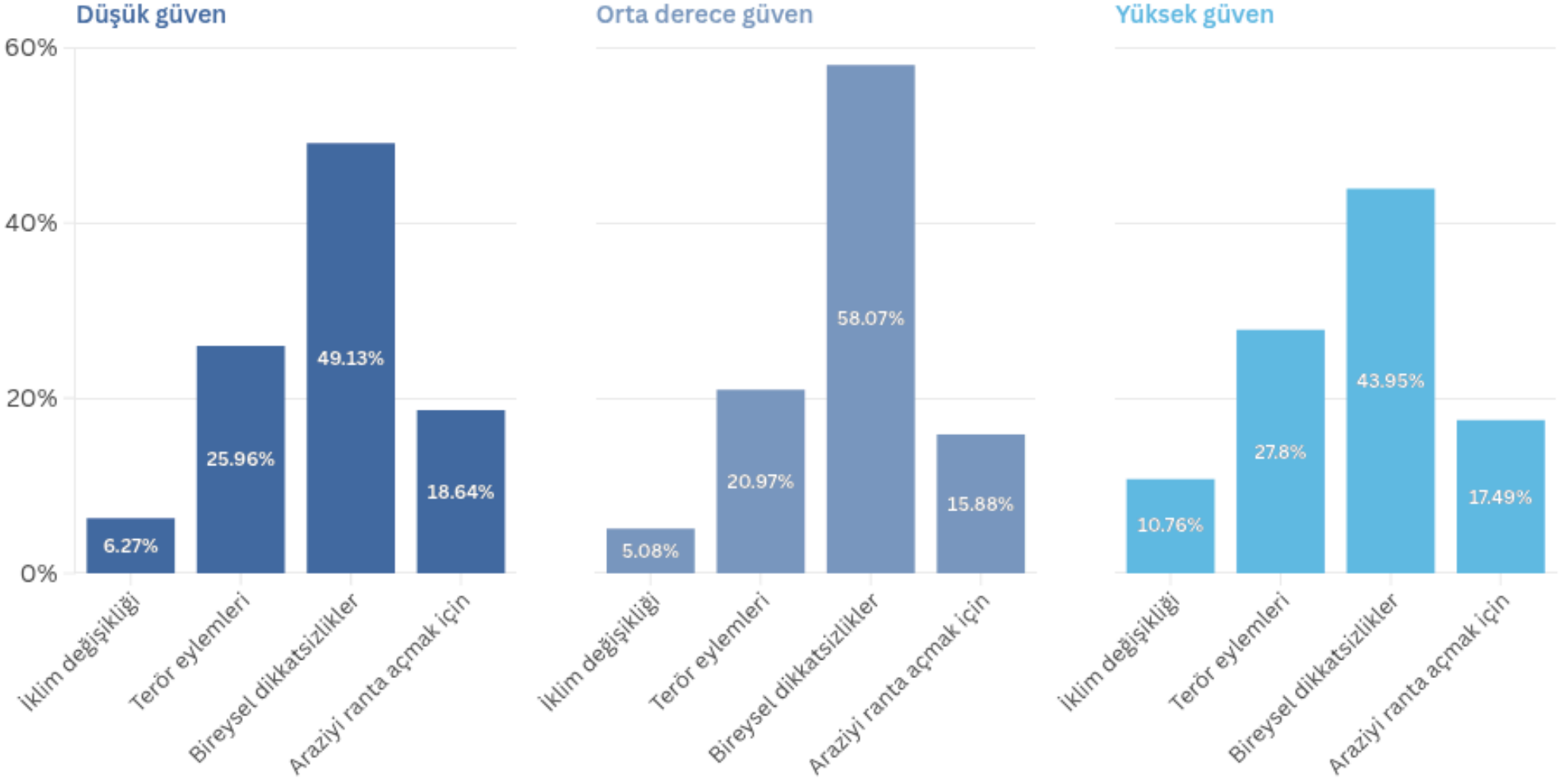
Şekil 2, katılımcıların siyasi parti tercihlerine göre orman yangınlarının algılanan başlıca nedenlerinin dağılımını göstermektedir. Tüm siyasi parti seçmenleri arasında, “bireysel dikkatsizlik” orman yangınlarının en sık belirtilen nedeni olmuştur. Bu neden, AKP seçmenleri (%59,06) tarafından, DEM (%58,12), CHP (%48,72) veya kararsız ve çekimser katılımcılara (%32,31) göre daha sık belirtilmiştir. Öte yandan, “iklim değişikliği” tüm siyasi parti seçmenleri arasında en az sıklıkla belirtilen neden olmuştur: DEM seçmenlerinin sadece %8,55’i, CHP seçmenlerinin %6,13’ü, AKP seçmenlerinin %5,75’i ve kararsız veya çekimser katılımcıların %4,62’si bu nedeni belirtmiştir.

Orman yangınlarının sadece %10’unun doğal nedenlerle, %90’ının ise kasıtlı veya kasıtsız insan faaliyetleri (Ekberzade 2025) sonucu çıktığı bildirilmektedir. Bu faaliyetler arasında bireysel faaliyetlerin yanı sıra, ormanlık alanlara yakın veya içinde bulunan enerji tesisleri gibi ticari faaliyetler de bulunmaktadır. Antropojenik orman yangınlarının %48,30’unun nedeni belirlenememiştir ve kasıtlı olarak çıkarılan orman yangınlarının sadece %0,18’i terör eylemlerine atfedilmiştir (Atmış, Tolunay ve Erdönmez 2023). Bu, insanların terörizm eylemlerini orman yangınlarının en yaygın nedeni olarak algılamalarında büyük bir temsiliyet fazlalığı olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, ormanlık bir alan orman yangınlarından etkilendikten sonra, anayasanın 169. maddesi uyarınca koruma altına alınır, kiralanamaz veya ticari amaçlarla kullanılamaz ve yeniden ağaçlandırma çalışmaları yapılmalıdır (Tolunay 2022). Bu nedenle, orman yangınlarından etkilenen alanlar kira getirisi elde etmek amacıyla kullanılamaz. Ancak yangınlardan etkilenmemiş ormanlar, enerji ve madencilik faaliyetleri ile turizm işletmeleri gibi ormancılık dışı kullanımlar için kiralanabilir veya tahsis edilebilir ve bunların hiçbirisi ormansızlaşma istatistiklerine yansıtılmaz (Atmış, Yıldız ve Erdönmez 2024).

Farklı parti seçmenleri arasında, orman yangınlarının en yaygın nedeni, her partinin seçmen tabanının, kendi partilerinin destekçileri veya politikalarıyla bağlantılı bir nedeni işaret etmekten kaçındığı, kutuplaşmış bir örüntü sergilemektedir. Örneğin, çeşitli sosyal medya platformlarında, AKP hükümetinin kâr amacıyla 2025 orman yangınlarını kasten başlattığına dair iddialar ortaya atılmıştır (Yıldızalp ve Bal 2025). Bununla birlikte, AKP seçmenleri için, diğer partilerin seçmenlerine kıyasla, “rant arayışı” en az seçilen (%8,36) nedendir. DEM Parti ise uzun süredir terör destekçisi olduğu yönünde iddialarla karşı karşıya kalmaktadır (Hürriyet 2023) ve seçmenleri arasında “terör eylemleri” orman yangınlarının en az seçilen nedeni olmuştur (%8,55). Dolayısıyla bu bulgular, seçmenlerin bağlı oldukları partiye atfedilen orman yangını nedenlerinden kaçınma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Şekil 3. Kişilerarası güven düzeylerine göre orman yangınlarının en yaygın nedenine ilişkin algıların dağılımı



Kaynak: TSVS, 2024

Kişilerarası güven, "O'ın 'Kimseye güvenilemez', 10'un 'Herkes'e güvenilebilir'" anlamına geldiği bir ölçekte, sizin diğer insanlara güven seviyeniz nedir?" sorusu ile ölçülmektedir.

Şekil, 11 puanlık bir skalada ölçülen, farklı orman yangını nedenlerine göre kişilerarası güven düzeylerinin dağılımını göstermektedir. Bu ölçekte 1 "Kimseye güvenilmez" ve 11 "Herkes'e güvenilebilir" anlamına gelmektedir. Bu ölçekte, 1-4 arası yanıtlar 'düşük güven', 5-7 arası yanıtlar 'orta derece güven' ve 8-11 arası yanıtlar 'yüksek güven' anlamına gelmektedir.

Şekil 3, katılımcıların kişilerarası güven düzeylerine göre orman yangınlarının en yaygın nedenine ilişkin algılarını gösteren yüzdeleri sunmaktadır. Tüm kişilerarası güven düzeyleri arasında, "bireysel dikkatsizlik" en çok insanlara karşı orta düzeyde güveni olduğunu belirtenler tarafından (%58,07) bildirilmiştir. Gruplar arasındaki farklar küçük olsa da, "rant arayışı" en çok düşük güveni olanlar tarafından (%18,64) seçilmiştir. Ayrıca, insanlara karşı yüksek düzeyde güvene sahip bireyler, diğerlerine göre iklim değişikliğini neden olarak daha fazla belirtmiştir (%10,76). Yüksek (%27,80) veya düşük güven düzeyine sahip katılımcılar (%26,96), orta düzeyde güvene sahip katılımcılara kıyasla en yaygın neden olarak "terör eylemlerini" daha fazla bildirmiştir.

Bu bulgular, Türkiye'de orman yangınlarının nedenlerine ilişkin algıların cinsiyet farklılıkları, siyasi parti tercihi ve diğer kişilere karşı güven dinamikleri tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Orman yangınlarının nedenlerine ilişkin belirgin cinsiyet farklılıkları, komplo teorilerine olan inanca ilişkin yeni araştırma yönelimleri ve cinsiyetin orman yangınlarının nedenlerine ilişkin alternatif açıklamaları nasıl etkilediğini dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Oy tercihleri ve güvene dayalı farklılıklar, altta yatan inançların ve bağlılıkların ilişkilendirme (*attribution*) örüntülerini nasıl etkilediğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, kamuoyunun orman yangınlarına ilişkin algılarını anlamak için sadece çevre bilinci ve bilgisini incelemekle kalmayıp, daha geniş kişilerarası ve siyasi tutumları da dikkate almak gerekmektedir.

Sociology Data Lab (SDL)

Boğaziçi University

socdatalab@boun.edu.tr

Referanslar:

Ali, E., W. Cramer, J. Carnicer, E. Georgopoulou, N.J.M. Hilmi, G. Le Cozannet, and P. Lionello, 2022. "Cross-Chapter Paper 4: Mediterranean Region. In: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability." *Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, edited by H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem, B. Rama. Cambridge University Press.

Atmış, Erdoğan, Doğanay Tolunay, and Cihan Erdönmez. 2023. "Orman Yangınlarının Sayısal Analizi." P. 38 in *Orman Yangınları*, edited by A. Kavgacı and A. Başaran. Türkiye Ormancılar Derneği.

Atmış, Erdoğan, Damla Yıldız, and Cihan Erdönmez. 2024. "A Different Dimension in Deforestation and Forest Degradation: Non-Forestry Uses of Forests in Turkey." *Land Use Policy* 139:107086–86. doi: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2024.107086>.

Ekberzade, Bikem. 2025. "İnsan Eliyle Başlayan Yangınlar, Çok Daha Büyük Alanlara Yayılıyor." *Bianet.org*. Retrieved October 6, 2025 (<https://bianet.org/haber/insan-eliyle-baslayan-yanginlar-cok-daha-buyuk-alanlara-yayiliyor-309722>).

Galliford, Natasha, and Adrian Furnham. 2017. "Individual Difference Factors and Beliefs in Medical and Political Conspiracy Theories." *Scandinavian Journal of Psychology* 58(5):422–28. doi: <https://doi.org/10.1111/sjop.12382>.

Hürriyet. 2023. "DEM Parti kongresindeki terör propagandasına soruşturma...42 kişi gözaltına alındı." *Hürriyet*. Retrieved October 10, 2025. (<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/adalet-bakani-yilmaz-tunc-dem-parti-kongresindeki-olayla-ilgili-sorusturma-acildi-42380934>).

Jones, Matthew W., John T. Abatzoglou, Sander Veraverbeke, Niels Andela, Gitta Lasslop, Matthias Forkel, Adam J. P. Smith, Chantelle Burton, Richard A. Betts, Guido R. Werf, Stephen Sitch, Josep G. Canadell, Cristina Santin, Crystal Kolden, Stefan H. Doerr, and Corinne Le Quéré. 2022. "Global and Regional Trends and Drivers of Fire under Climate Change." *Reviews of Geophysics* 60(3). doi: <https://doi.org/10.1029/2020rg000726>.

Tam, Lisa, and Hyelim Lee. 2023. "From Conspiracy Orientation to Conspiracy Attribution: The Effects of Institutional Trust and Demographic Differences." *American Behavioral Scientist* 68(10):000276422311743-000276422311743. doi: <https://doi.org/10.1177/00027642231174330>.

Tolunay, Doğanay. 2022. "Doğanay Tolunay: Otel İçin Orman Yakmaya Gerek Yok, Turizmi Teşvik Kanunu Var!" *Artı Gerçek*. Retrieved October 7, 2025 (<https://artigercek.com/makale/doganay-tolunay-otel-icin-orman-yakmaya-gerek-yok-turizmi-tesvik-kanunu-var-216950>).

Türkiye Ormancılar Derneği. 2024. "Yangın İstatistikleri." *Ormancilardernegi.org*. Retrieved October 5, 2025 (<https://www.ormancilardernegi.org/Yangin>).

Türkmen, Gülay. 2025. "When Wildfires Fan the Flames of Anti-Immigrant Discourse." *WZB*. Retrieved October 9, 2025 (<https://www.wzb.eu/en/publications/wzb-mitteilungen/im-angesicht-der-klimakrise/when-wildfires-fan-the-flames-of-anti-immigrant-discourse>).

Yıldızalp, Merve, and Yusuf Soykan Bal. 2025. "DMM, 'Orman Yangınları ile ilgili İddialar ve Gerçekler' bülteni hazırladı." *Anadolu Ajansı*. Retrieved October 10, 2025 (<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/dmm-orman-yanginlari-ile-ilgili-iddialar-ve-gercekler-bulteni-hazirladi/3643744>).